

FÖRORD

Olika omständigheter har gjort att först nu denna 1990 års årgång av Svenskt gudstjänstliv kan komma ut av trycket – och till på köpet efter den redan utgivna för 1991! (Tidegårdens tillskyndare; i skriftserien TRO & TANKE som ges ut av Svenska kyrkans forskningsråd i Uppsala) Likväl är det med viss tillfredsställelse som redaktionen kan presentera detta nummer av Svenskt gudstjänstliv lagom till det nordiska kyrkomusikmötet på Island 1992. Vår avsikt har varit att åstadkomma en sammanställning av utvecklingen på kyrkomusikens område i vart och ett av de nordiska länderna under tiden från andra världskriget till idag. Det skulle faktiskt bli en liten nordisk kyrkomusikhistoria för modern tid. Vi har inte lyckats få fram ett bidrag om isländsk kyrkomusik, vilket är desto mer beklagligt som vi vet att den, också sedd i nordiskt sammanhang, förvisso inte är försumbar.

Den som läser redogörelserna för utvecklingen i de olika länderna ser lätt – trots den naturliga olikheten mellan bidragen som beror på de enskilda författarnas temperament och inriktning – hur mycket som förklarar utvecklingen på olika håll i Norden, om än stundom med vissa fasförskjutningar. Lika lätt syns olikheterna, som stundom t o m kan förvåna: vore tex de danska bataljerna om koralboken tänkbara i broderlandet öster om Bottenhavet?

Det är möjligt att hävda att likheterna i den kyrkomusikaliska utvecklingen inte så mycket beror på de nordiska ländernas nära relationer till varandra i historia och nutid som fastmer på vår gemensamma delaktighet i europeiskt kulturliv och kyrkoliv. Detta gäller arvet från reformationstidevarvet och århundradet därefter, också när på olika sätt idealen om vad som skulle vara kyrkligt värdig musikstil gjordes gällande under åberopande av den tidens musik, t ex hos laubianerna i Danmark. Men det gäller också när Knut Nystedt och Egil Hovland i Norge eller Erik Bergman i Finland skriver körmusik och utnyttjar cluster och andra ”moderna” uttrycksmedel, liksom när Sven-Erik Bäck

skriver motetter med seriell teknik. På olika sätt gör sig också den utomnordiska världen påmint både när visor till gitarrackompanjering gör sitt intåg – eller smyger sig in! eller när Finland 1963 får gregorianska introitusmelodier (om än efter samarbete med svensken Arthur Adell).

Ovanstående skrivs i en tid då de framtida relationerna med den europeiska gemenskapen diskuteras i de nordiska länderna. Oavsett hur man må ställa sig till de ekonomiska realiteter som därvid är aktuella, känns det meningsfullt att mot den bakgrunden konstatera dessa oförnekliga samband i historia och nutid med den europeiska omvärlden. Likväl är förstås inte allt vi har gemensamt sådant vi var för sig lärt eller importerat. Vi lånar friskt över de öppna gränserna, och lär av varandra.

Olikheterna då? Det behövs inte mycket insikt i de olika ländernas kultur- och kyrkohistoria för att se hur nära den kyrkomusikaliska utvecklingen är knuten till den. Olikheterna härvidlag präglar givetvis musiken i mässmusik och psalmer (i betydelsen kyrkvisor). Den danske folkekirkes historiskt betingade egenart ger t ex härvidlag andra förutsättningar än den finska kyrkans, inte minst i dess finskspråkiga majoritet. Och när sk modern konserterande kyrkomusik på sin tid togs emot betydligt mer negativt i Norge än i broderlandet på andra sidan Kölen, berodde detta kanske på förutsättningar hos kyrkobesökarna som, sedda ur ett annat perspektiv, kanske inte skulle vara enbart smickrande för de, låt oss säga, mer sekulariserade svenskarna. (Ingen må för den skull misstänka att jag skulle hålla före att t ex Milvedens kyrkomusik är utslag av en sekularisering!)

Med dessa korta reflektioner vare detta nummer av Svenskt gudstjänstliv anbefallt till en läsekrets som vi hoppas ska vara större än vanligt. Ty det handlar denna gång inte bara om svenskt gudstjänstliv utan också om nordiskt, enkannerligen dess kyrkomusikaliska aspekter.

Lars Hartman